

OBJAV A OBNOV KRÁSU

Katedrály Najsvätejšej Trojice

Kostol Najsvätejšej Trojice je dominantou Žiliny, regiónu, ako aj srdcom novozriadenej Žilinskej diecézy. Titul Najsvätejšej Trojice kostol dostal po obnove v 16. storočí, predtým je spomínaný ako kostol zasvätený Blahoslavenej Pane Márii (*Beate Marie Virginis de Silna*) v prvej písomnej zmienke o farskom kostole z roku 1393. Podobne v 15. a 16. storočí ako kostol „našej milej Pani“ („*unseren lieben Frauen Kirche*“) a „Kostel Matky Boží“.

Archeologický výskum objavil **stopy prvotného chrámu v 13. storočí**. Jeho základy sú naznačené v dlažbe na južnej strane kostola (od mestského divadla). Do tohto storočia sú datované aj základy jeho veže, ktorá je jeho najstaršou časťou.

Kostol v dnešnej podobe pochádza z veľkej časti zo 14. storočia, hoci neskôr ešte prešiel **viacerými stavebnými úpravami**. Schéma nižšie zachytáva architektonický vývoj kostola – jeho historické etapy.

Cennou a najstaršou umeleckou časťou kostola je **zobrazenie Anjouovských ľalií**. Toto sa nachádza v podkroví kostola. Predtým bolo umiestnené na vonkajšej fasáde, no zmenou strešnej konštrukcie sa zobrazenie ľalií stalo súčasťou podkrovia. Ľalie sú cennou pamiatkou na kráľovský uhorský rod Anjouovcov, pochádzajúci z Francúzska, od ktorého majú pomenovanie. Uhorský kráľ Karol Róbert sám 12. júna 1321 navštívil Žilinu a udelil jej viaceré mestské výsady. Zachované je iba torzo ľalií.

Svedkom 14. storočia sú aj **starobylé bazilikálne okná**. Tieto sa nachádzajú v hornej časti stredovej lode. Vplyvom zmeny strešnej konštrukcie neskôr došlo k ich zamurovaniu, pre-

tože po tejto zmene už nevystúpali navonok, ale len do podkrovia Kostola Najsvätejšej Trojice.

Ku kostolu neodmysliteľne patrí **druhá veža - Burianova**. Túto dal okolo roku 1530 postaviť Burian Svetlovský, dedičný richtár Žiliny. Táto sa stala jednou z najstarších renesančných zvoníc na Slovensku. Veže „spolupracujú“ – v kostolnej veži sú umiestnené dva zvony, ktoré odbývajú štvrt hodiny a počet celých hodín, zvony v Burianovej veži zase zvolávajú na liturgické slávenia a na modlitbu Anjel Pána. Pohnutým obdobím v dejinách chrámu bolo **16. a 17. storočie**, keď sa kostol stal svedkom bojov – stala sa z neho pevnosť. Neskôr bol striedavo v rukách katolíckych ako aj protestantských veriacich. Z tohto obdobia máme zmienku o posviacke kostola biskupom Zachariášom Mošócim 21. 9. 1586, keď po vykonanej renesančnej obnove Mikulášom Dersffym a jeho manželkou sa opäť kostol stal z pevnosti bohoslužobným miestom. Od tohto momentu kostol nesie titul Najsvätejšej Trojice.

Kostol bol vo svojej histórii zasiahnutý viacerými katastrofami a živelnými pohromami.

Týmito boli opakované požiare ako aj niekoľko zemetrasení, ktoré zasiahli mesto a región. Cennou umeleckou pamiatkou, ktorá však prežila tieto nešťastia je **exteriérová kalvária**, pochádzajúca z konca 17., resp. prvej polovice 18. storočia. Osobitnou pamiatkou z tohto obdobia je korpus, zobrazenie Kristovho tela, ktoré nebolo ani týmito požiarimi poškodené. Zmienené tragické udalosti však zasiahli ostatné časti kostola. Po veľkom požiari z 21. júna 1848, keď mohutný požiar zničil takmer tri štvrtiny mesta, i neskoršom zemetrasení v roku 1858, bol kostol v ruinách a prestal byť na viacero rokov používaný. Požiar spolu s neskoršími stavebnými úpravami zrejme zničil existujúce krypty v kostole, ktorých je spomínaných šesť. K obnove došlo v rokoch 1868-1869, jej autorom a realizátorom sa stal Jozef Božetech Klemens. Sám zároveň výtvarne a umelecky spracoval dodnes existujúce **oltárne vyobrazenia** – hlavného oltára Najsvätejšej Trojice, bočných oltárov Nepoškvrneného Počatia Panny a Márie a Ukrižovania Krista a Oltára sv. Anny pri vstupe do kostola. **Obnovený kostol 10. októbra 1869 slávnostne posvätil** nitriansky biskup Augustín Roškováni.

Altárny obraz Najsvätejšej Trojice

Najstaršia fotografia Žiliny z roku 1874

Socha sv. Jána Nepomuckého

V roku 1886 nový požiar znova poškodil čerstvo zrekonštruovaný kostol, na ktorom zhorela strecha. **Najstaršia historická fotografia Žiliny z roku 1874** Františka Podivinského zachytáva kostol po obnove z rokov 1868–1869 a pred požiarom roku 1886. Po tomto požiari v roku 1888 dostali veža kostola i Burianova veža nové strechy.

Cennou časťou kostola je **bočná kaplnka Sv. Jána Nepomuckého**. Táto pod bielym náterom skrýva pôvodnú polychrómiu (farebnosť) samotnej kamennej sochy Sv. Jána Nepomuckého z druhej polovice 18. storočia, ako aj pôvodnú nástennú ornamentálnu výzdobu z 19. storočia. Na ostatných miestach došlo k jej nahradeniu inou maľbou a neskôr k zoškrabaniu pôvodnej omietky.

Malby, ktoré si ešte starší pamätajú, ale ktoré dnes už v kostole nenájdeme, pochádzali z r. 1914, boli dielom Antala Szirmaia. Tieto boli nahradené súčasnou ornamentálnou výzdobou v 80. rokoch 20. storočia.

20. storočie sa zapísalo aj do stavebnej obnovy Kostola Najsvätejšej Trojice. Pôvodná vonkajšia omietka bola nahradená brizolitovou s masívnymi lemovaniami v podobe sokla, cementových obkladov na vonkajších oporných pilieroch a oknách, taktiež aj formovaním ríms na vonkajšej a vo vnútornej časti kostola.

V roku 1948 a 1949 bol v kostole inštalovaný **bohostánok so sochou Zmŕtvychvstalého Krista**, umiestnenou na vrchu bohostánku. Sú vypracované z mramoru v talianskom meste Carrare.

20. storočie bolo taktiež v znamení úprav Burianovej veže. Táto v roku 1941 dostala vyhladkovú ochodzu na jej vrchu. Už skôr, v roku 1923 do jej vnútra pribudli nové zvony, prinesené za slávnostného sprievodu mestom. Pôvodné zvony boli zhabané na účely 1. sv. vojny. Zvony z roku 1923 slúžia svojim zvonením dodnes. Je ich 6, najväčší nesie meno Najsvätejšia Trojica a váží 2785 kg.

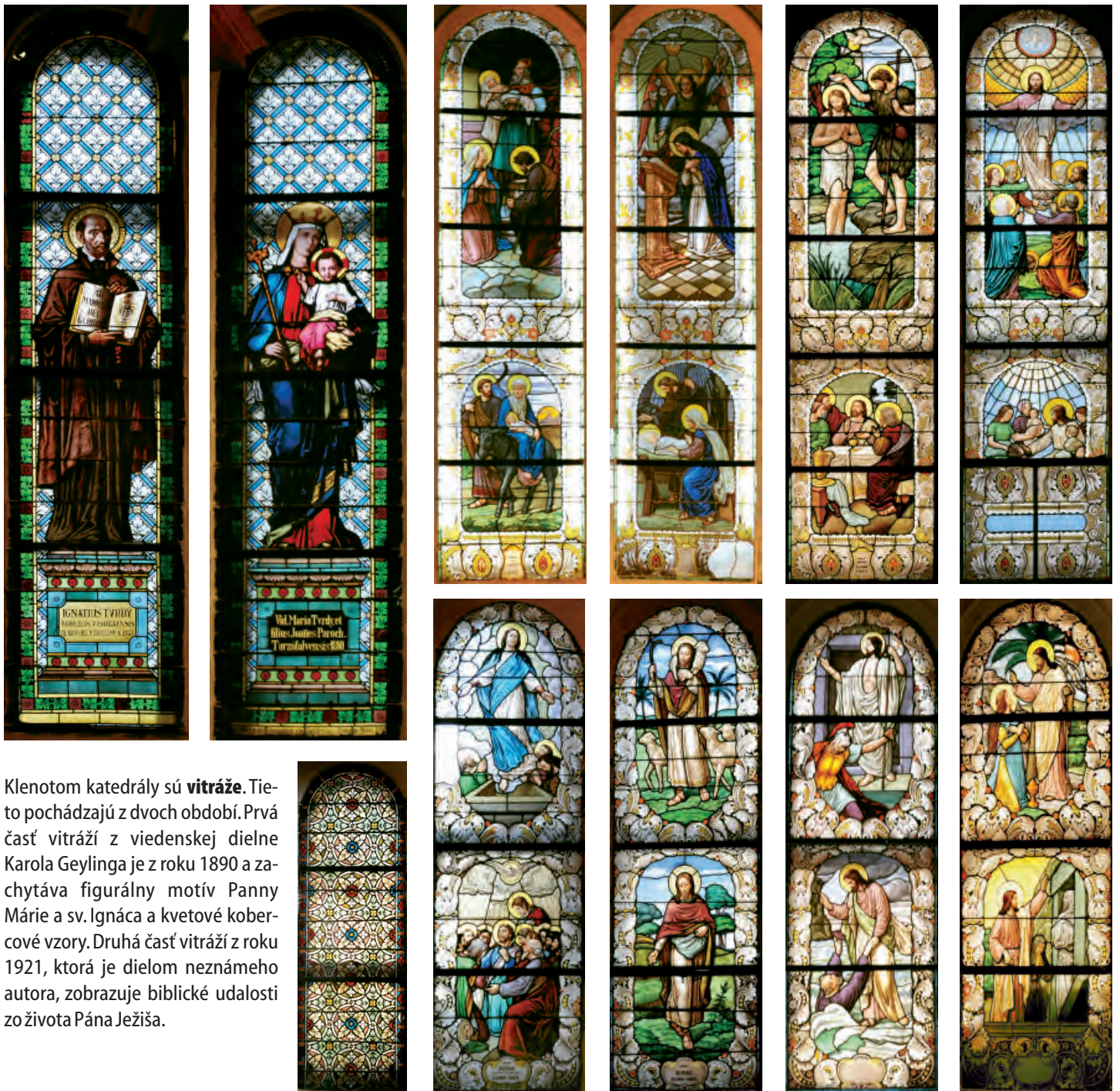
Socha Zmŕtvychvstalého Krista

Malby z r. 1914

Exteriérová kalvária

Klenotom katedrály sú **vitráže**. Tie-to pochádzajú z dvoch období. Prvá časť vitráží z viedenskej dielne Karola Geylinga je z roku 1890 a zachytáva figurálny motív Panny Márie a sv. Ignáca a kvetové kobercové vzory. Druhá časť vitráží z roku 1921, ktorá je dielom neznámeho autora, zobrazuje biblické udalosti zo života Pána Ježiša.

Historickou chvíľou, zapísanou do dejín kostola, sa stal **14. február 2008**, kedy bola pápežom Benediktom XVI. zriadená Žilinská diecéza a Kostol Najsvätejšej Trojice sa stal **katedrálom**. Prvým biskupom novozriadenej diecézy bol ustanovený Mons. Tomáš Galis. Zobrazenia vpravo znázorňujú erb diecézy a erb žilinského biskupa.

Budúcnosť Katedrály Najsvätejšej Trojice

V nasledujúcom období je plánovaná veľká pamiatkovo stavebná a umelecká obnova kostola. Táto v rokoch 2020 a 2021 začne obnovou exteriéru katedrálneho kostola - veže, lodí kostola, sanáciou vlhkosti, opravou strechy, výmenou okien. Predpokladané náklady na prvú etapu sú 1,25 mil. eur. Túto obnovu nie sme schopní urobiť sami, bez duchovnej a finančnej pomoci druhých.

Viac informácií na:

www.dcza.sk • e-mail: katedrala@dcza.sk

www.facebook.com/zilinskadieceza • www.instagram.com/zilinskadieceza

Vytlačené s podporou organizácie **KANET**

Autori fotografií, schémy, archívne zábery, logá: Jozef Moravčík, Kristína Zvedelová, Milan Marček, Ľubomír Prikryl, Miroslav Pfliegl, Milan Kosec, Vydavateľstvo Alfa a Omega, Andrej Mazúr, Jozef Vydrnák, Peter Dubec (autor textu)

Projekt obnovy - I. etapa bude realizovaná s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR vo výške 801,6 tis. eur z programu Obnovme si svoj dom. Číslo účtu, na ktorom je možné podporiť projekt obnovy IBAN: SK76 0900 0000 0051 6809 6264.